

پیامدهای بهداشتی زندان‌های شلوغ و ضرورت مداخله برای پیشگیری

سیمین کاظمی*

* نویسنده مسئول: سیمین کاظمی، MD دکتری جامعه‌شناسی، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

Email: simin.kazemi@sbmu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۲۲ تیر ۱۳۹۶

تاریخ پذیرش: ۳ مرداد ۱۳۹۶

نحوه استناد به این مقاله:

Kazemi S. Health Consequences of Crowded Prisons and the Need for Intervention to Prevent. Community Health. 2017;4(4):254-55. DOI: <http://dx.doi.org/10.22037/ch.v4i4.16180>

یکی از تصاویر آرمان‌شهر در جوامع مختلف، بسته شدن زندان‌ها و کاهش مجرمان است و اینکه کسی نیاز به دادگاه و قاضی نداشته باشد. در ایران نیز اگر چه ممکن است تصویر آرمانی جامعه بدون زندانی ذهن بسیاری را به خود مشغول کرده و درباره آن رویاپردازی نمایند، اما آمار زندانیان نشان می‌دهد که نه تنها فاصله با تحقق این تصویر بسیار زیاد است بلکه نسبت به سه دهه پیش تعداد زندانیان به نسبت جمعیت، حدود ۳۳٪ رشد داشته، و در حال حاضر جمعیتی سه برابر ظرفیت، در زندان‌ها نگهداری می‌شوند (۱). مسأله افزایش تعداد زندانیان حامل نگرانی‌ها و تهدیدهایی است که ابعاد مختلف فردی، اجتماعی، اقتصادی و حقوقی را دربرمی‌گیرد و در واقع چنین مسأله‌ای نه تنها خبر از زمینه اجتماعی مساعد برای ارتکاب جرم می‌دهد بلکه بیم آن می‌رود که زندان از کارکرد اصلی و ترمیمی پیش‌بینی شده، فاصله گرفته و مکانی که قرار بوده رژیم‌های انضباطی آن به اصلاح فرد بینجامد به محیطی خطرناک و ناامن تبدیل شود.

آنچه با افزایش شمار زندانیان نسبت به ظرفیت زندان‌ها، بیش از هر پیامد دیگری قابل پیش‌بینی است، وضعیت نامطلوب بهداشتی و دورشدن از استانداردهای نگهداری زندانیان است. یک واقعیت پزشکی و بهداشتی این است که حتی در شرایطی که جمعیت زندانیان متناسب با فضای زندان باشد،

این جمعیت بیش از جمعیت عادی در معرض خطر برخی مشکلات بهداشتی هستند. حال اگر در چنین محیطی، تعداد زندانیان هم افزایش پیدا کند بدیهی است که بر شدت مشکلات بهداشت فردی شامل بیماری‌های عفونی مزمن و اختلالات روانی نیز افزوده می‌گردد. محدودیت دسترسی به امکانات بهداشتی، دشوار شدن حفظ بهداشت فردی و عدم امکان تغذیه مناسب و بیماری‌هایی همچون آلودگی به HIV، هپاتیت، آنفلوآنزا، سل ریوی، عفونت‌های انگلی خارجی (پدیکولوزیس و اسکابیس)، بیماری‌های پوستی و بیماری‌های منتقله از راه جنسی از جمله مشکلات و بیماری‌های شایع و قابل انتظار در زندان‌های شلوغ هستند، که سلامت جسمی زندانیان را تهدید می‌کنند (۲). البته پیامدهای بهداشتی زندان‌های پرازدحام تنها به بهداشت فردی محدود نمی‌شود و بهداشت عمومی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد (۳). از این رو وقتی وضعیت بهداشتی زندان به علت تراکم زندانیان رو به وخامت بگذارد، آنگاه باید نگران جامعه بیرون بود که در یک بازه زمانی نه چندان طولانی از پیامدهای بهداشتی و اجتماعی آن متحمل آسیب شود، چنان که تاریخچه ایدز در ایران بر این واقعیت گواهی می‌دهد که موج آلودگی به HIV ابتدا از زندان و به علت استفاده از سرنگ‌های مشترک سربرآورد و بعد دامنه آن به بیرون از زندان کشیده و گریبان‌گیر

جمعیت بیرون از زندان شد (۴).

در حال حاضر مرور کلی بر وضعیت زندانیان نشان می‌دهد که افزایش تعداد زندانیان منجر به بروز پیامدهای بهداشتی شده که ابراز نگرانی مسؤولان بهداشتی را نیز به دنبال داشته است (۵). این نگرانی وقتی جدی‌تر می‌شود که بدانیم دستگاه قضایی سالانه با ۱۵ میلیون پرونده مواجه است و هر سال ۵۰۰ هزار نفر به زندان محکوم می‌شوند که به علت محدودیت فضا تنها بخشی از آنها زندانی می‌شوند (۶ و ۷).

داده‌های فوق نشان می‌دهد که چنین وضعیتی نیازمند مداخله مؤثر و جدی است و برای کنترل آن باید تدبیری اندیشید. می‌توان گفت، مهم‌ترین تدبیر در این زمینه که مقرون به عقلانیت باشد، برنامه‌های پیشگیرانه‌ای هستند که بتوانند وقوع جرم را به حداقل برسانند. با توجه به اینکه موفقیت هر برنامه پیشگیری به ارزیابی دقیق وضعیت و شناختن عوامل و علل بروز مشکل بستگی دارد، بنابراین افزایش تعداد زندانیان و پیشگیری از آن

نیز نیازمند تحلیل جامعه شناختی مسأله کجروی و انحراف است. چنین تحلیلی عوامل اقتصادی و اجتماعی مانند شکاف طبقاتی، بیکاری، گسترش فقر و احساس محرومیت نسبی را به عنوان علل زمینه‌ای وقوع جرائم و به تبع آن زندانی شدن افراد معرفی می‌کند. از این رو برنامه پیشگیری از وقوع جرم نیازمند فرا رفتن از حصارهای تنگ زندان‌ها و توجه به ساختارهای اقتصادی و اجتماعی است که کجروی و انحراف را شکل می‌دهند.

هر چند کنترل افزایش جمعیت زندانیان دشوار به نظر می‌رسد، ولی تجربه موفق کشورهای مثل هلند در کاهش یافتن تعداد زندانیان و تعطیلی تعدادی از زندان‌ها، این امید را تقویت می‌کند که با بهبود رفاه اقتصادی- اجتماعی و کاهش شکاف طبقاتی، فقر و احساس محرومیت، و اتخاذ رویکرد واقع بینانه به مسأله کجروی و انحراف، در سایر کشورها از جمله ایران نیز ابعاد این مسأله کاهش یابد و فاصله وضع موجود با تصویر جامعه آرمانی بدون مشکل زندان کمتر شود (۸).

REFERENCES

1. Isna, Our Prisons Have no Capacity for Population of Retributive Prisoner. Available from: <http://yon.ir/1KCrk> (Accessed 12 Jul. 2017)
2. Enggist S, Møller L, Galea G, Udesen C. Prisons and Health. World Health Organization 2014
3. García -Guerrero J, Marco A. Overcrowding in Prisons and Its Impact on Health, Rev Esp Sanid Penit 2012;14(3):106-13
4. Shargh, A review of the health Condition in Prisons in Iran, Available from: <http://old.sharghdaily.ir/pdf/90-04-23/vijeh/9.pdf> (Accessed 12 Jul. 2017).
5. Fars, The Health Situation in Ghezelhasar Prison Is not in Expected Level. Available from: <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13931210000950> (Accessed 12 Jul. 2017).
6. Asreiran, 4 Important Points in the Speeches of the Head of the Judiciary: from the Number of Judges to the Statistics of the Prisoners. Available from: <http://yon.ir/hxmPn>
7. Irna: 500000 People Enter Prisons every Year. Available from: <http://www.irna.ir/fa/News/81825349/> (Accessed 12 Jul. 2017).
8. Asreiran, Netherlands: Closure of 5 Prisons Due to the Reduction of Prisoners. Available from: <http://yon.ir/EZYfd> (Accessed 5 Jul. 2017).